

Література

1. Богатко А.Н. Система управления развитием предприятия (СУРП) / А.Н. Богатко. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2001. – 240 с.
2. Пилипенко В.Е. Социальная регуляция трудового поведения (социологический анализ) / В.Е. Пилипенко. – К. : Вид-во "Право", 1993. – 294 с.
3. Соціальні і екологічні складові ділової репутації підприємства : монографія / О.В. Родіонов. – Луганськ : Вид-во "Ноулідж", 2009. – 234 с.
4. Сімченко Н.О. Соціально орієнтовані системи управління підприємствами : монографія / Н.О. Сімченко. – К. : ТОВ "ДКС центр", 2010. – 340 с.
5. Новіков В.М. Соціальні трансформації: міжнародний і вітчизняний досвід : монографія / В.М. Новіков, Н.П. Сітнікова, Л.А. Мусіна, В.В. Семенов / за ред. д-р екон. наук проф. В.М. Новікова. – НАН України. Ін-т економіки НАНУ. 2003. – 253 с.
6. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Прокопишин-Рашкевич Л.М., Зарицкая О.Л., Карковская В.Я. Особенности социальной составляющей национальной экономики

Рассмотрены вопросы развития социальной сферы национальной экономики, проанализирована доля социальной составляющей ВВП, выделены составляющие социальной сферы национальной экономики, исследована социальная направленность предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: социальная сфера национальной экономики, инновации, конкурентоспособность, социальное отчисление, социальная составляющая финансовых и нефинансовых корпораций ВВП.

Prokopushun-Rashkevich L.M., Zarucka O.L., Karkovska V.Ya. Features of social component of the national economy

The question of social development of the national economy, the share of social analysis component of GDP, singled out the components of the social sphere of the national economy, explored the social orientation of business.

Keywords: social sphere of the national economy, innovation, competitiveness, social contributions, social component of financial and nonfinancial corporations GDP.

УДК 65.011.12

Зав. відділенням Т.В. Смиковчук –

Коломийський політехнічний коледж НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано підходи науковців до розкриття сутності процесу реструктуризації підприємств. Запропоновано авторське тлумачення категорії реструктуризації. Зроблено висновки щодо взаємозв'язку понять "реструктуризація", "реорганізація", "трансформація" та "реінжиніринг".

Ключові слова: реструктуризація, реорганізація, трансформація, реінжиніринг.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогодні термін "реструктуризація" широко застосовують на практиці та у наукових дослідженнях для характеристики комплексних змін на рівні економіки держави, галузей та окремих суб'єктів господарювання. Появу економічної категорії реструктуризації пов'язують із активізацією процесів реформування підприємств, спрямованих на підвищення ефективності їх діяльності, на початку 30-х років ХХ ст. у США, Франції, Німеччині та інших розвинених країнах [1]. Однак найбільшого поширення термін "реструктуризація" у сучасному його розумінні набув у 80-х роках минулого століття. Цьому сприяли поши-

рення реформування компаній у країнах Західної Європи, а також необхідність перебудови діяльності підприємств країн Центральної та Східної Європи у зв'язку з переходом до ринкових умов господарювання [1]. Однак, незважаючи на тривалий період застосування поняття реструктуризації, і досі серед науковців існують суперечності щодо трактування сутності цього поняття, а також його взаємозв'язку з суміжними категоріями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу особливостям процесу реструктуризації приділяли у 80-х роках минулого століття, коли активізувалися реструктуризаційні зміни на підприємствах. Сутність поняття реструктуризації на той час розкривалася у працях таких науковців, як М. Портер, Т. Пітерс, А. Стрікланд, А. Томсон, М. Хаммер та інші. На сьогодні проблематику трансформаційних процесів на підприємствах також досліджує чимало науковців, серед них: М. Аїстова, М. Білик, І. Карпунь, Ж. Крисько, І. Мазур, С. Сковчиляс, В. Шапіро та інші. Це призвело до виникнення низки сучасних тлумачень поняття реструктуризації та суміжних цьому процесу категорій. Однак існуючим напрацюванням в сфері розкриття змісту реструктуризації підприємств характерна різноспрямованість, відсутність універсального підходу. Це ускладнює розуміння сутності реструктуризаційних процесів.

Мета дослідження – уточнити визначення поняття реструктуризації підприємств, а також встановлення взаємозв'язку понять "реструктуризація", "реорганізація", "трансформація" та "реінжиніринг".

Основний матеріал дослідження. Огляд літературних джерел засвідчив існування близьких за змістом понять, які потребують ідентифікації сутнісної відмінності між ними. Це такі поняття, як "реструктуризація", "реорганізація", "трансформація", "реінжиніринг". Найбільшого поширення у літературі під час опису перетворень у діяльності підприємства набув термін "реструктуризація". Значна кількість науковців подає власне бачення сутності цього поняття. Разом з тим, відсутній універсальний підхід до тлумачення цього терміна.

Аналіз існуючих визначень реструктуризації дав змогу дійти висновку, що для формування повного уявлення про економічну сутність категорії реструктуризації підприємства її визначення повинно включати такі елементи: зміст явища реструктуризації; його перспективна спрямованість (очікувані результати); обумовлювальні чинники. Вивчення існуючих трактувань показало, що вони містять дещо різнопланові бачення в рамках одного або кількох із виділених нами структурних елементів визначення поняття реструктуризації. З огляду на це, проведемо аналіз підходів науковців до трактування поняття реструктуризації підприємств стосовно кожного з виділених елементів. Говорячи про зміст явища реструктуризації, зауважимо, що найбільшого поширення у літературі набуло його трактування як процесу здійснення організаційно-економічних, техніко-технологічних, правових і фінансових заходів, спрямованих на адаптацію підприємства до змін середовища. При цьому, зазвичай, природа таких заходів не конкретизується. У подібному контексті зміст реструктуризації розкривається у визначеннях таких авторів, як С. Ско-

чилися [2], В. Москаленко та О. Шипунова [3], В. Лук'яніхін і Л. Таранюк [4], Л. Зуєва та Е. Архипчук [5].

Спробу розкрити зміст заходів, які уміщує в собі поняття реструктуризації, знаходимо у тлумаченні, наведеному в Законі України "Про відновлення платоспроможності підприємства-боржника або визнання його банкрутом". Законодавчо реструктуризацію визначено як "здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів" [6]. Як бачимо, згідно з наведеним трактуванням, реструктуризаційні заходи передбачають реорганізацію, а також зміни, які відбуваються у випадку реорганізації підприємства, а саме: зміни форми власності, управління та організаційно-правової форми. При цьому, як розглядатимемо далі, реорганізація є лише одним із видів реструктуризації поруч із низкою інших організаційних змін. А тому ототожнення цих понять є недоцільним, оскільки значно звужує зміст поняття реструктуризації.

Існують також інші підходи, згідно із якими реструктуризація підприємства визначається як "сукупність економічних відносин, пов'язаних із послідовним впровадженням системи організаційно-економічних, техніко-технологічних, фінансових та правових заходів, що носять інноваційний характер..." [1], "комплексна оптимізація системи функціонування підприємства ..." [7], "ланцюг взаємопов'язаних організаційних інновацій ..." [8], "зміна комплексної системи функціонування підприємств ..." [9] та інші.

Для оцінки існуючих підходів до тлумачення змісту процесу реструктуризації підприємств необхідно проаналізувати буквально значення терміна "реструктуризація". Так, у дослівному перекладі з англійської мови реструктуризація означає "зміну структури". У цьому контексті слушним є зауваження І. Височин [1] стосовно того, що головною характеристикою реструктуризаційних заходів на підприємстві є його структурна перебудова.

Термін "структура" в перекладі з латинської мови означає "порядок, будова, розташування". Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, "структура – це взаєморозміщення та певний взаємозв'язок складових частин цілого, внутрішня будова. Структура також може відноситися до устрою, організації чого-небудь" [10]. Враховуючи наведені словникові тлумачення, приділимо більшу увагу розгляду визначень реструктуризації в контексті структурних перетворень. Як "зміну структури" реструктуризацію розглядає Р. Кох [11]. Але автор обмежує значення цього терміна тільки зміною структури капіталу компанії, що відповідає лише фінансовому виду реструктуризації.

Достатньо повним визначенням у аналізованому контексті є тлумачення Ж. Крисько, згідно із яким "реструктуризація є зміною структури еко-

номічного суб'єкта (активів, власності, фінансів, управління) незалежно від його стану під впливом чинників зовнішнього чи внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності з подальшим зростанням вартості бізнесу" [12]. У поданому визначенні автор вказує на структурні елементи підприємства, які підлягають змінам під час реструктуризації, а саме: активи, власність, фінанси та управління. Однак такий перелік є дещо обмеженим і не враховує, наприклад, технологічних змін у виробничому процесі, змін у складі персоналу тощо.

Заслуговує уваги також визначення М. Білик, згідно з яким реструктуризацію розглядають як "систему організаційно-економічних та інших заходів, спрямованих на реформування його господарської діяльності та досягнення стратегічних цілей його розвитку шляхом здійснення необхідних структурних перетворень, адаптованих до зміни факторів зовнішнього середовища його функціонування" [13]. Незважаючи на недосконалість висвітлення у цьому визначенні перспективної спрямованості та обумовлюючих чинників реструктуризації, що буде розглянуто далі, у ньому достатньо повно та адекватно семантиці розкрито зміст реструктуризації. Отже, узагальнюючи наведені словникові трактування, дослівні переклади термінів з іноземних мов та погляди науковців, зміст поняття реструктуризації підприємства рекомендуємо подавати як процес структурних перетворень на підприємстві шляхом здійснення заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного, фінансового та правового характеру.

Аналізуючи висвітлення у існуючих трактуваннях категорії "реструктуризації" її перспективної спрямованості або очікуваних результатів від впровадження реструктуризаційних заходів, необхідно виокремити групу авторів, які у поданих визначеннях наголошують на антикризовому спрямуванні реструктуризації. Поширення подібних трактувань зумовлене активними змінами у різних сферах діяльності вітчизняних підприємств на початку 90-х років минулого століття, основною метою яких було подолання кризових станів. Поняття реструктуризації на той час асоціювалося із фінансово нестабільними підприємствами, що перебували на межі банкрутства. Подальше становлення ринкових відносин у державі поставило вітчизняні підприємства перед фактом доцільності проведення організаційних змін не лише з метою подолання кризового стану, але і в цілях удосконалення діяльності. Так, Ж. Крисько [14, с. 38] наголошує на більшій обґрунтованості проведення реструктуризації в умовах стабільного фінансового стану господарюючого суб'єкта, оскільки за таких умов підприємство має запас часу та ресурсів для використання оптимальних методів проведення перетворень. На тенденції поширення застосування реструктуризаційних заходів на успішних підприємствах наголошують також І. Мазур та В. Шапіро [9] та інші науковці.

З огляду на це, з часом науковці вдосконалили тлумачення реструктуризації шляхом повнішого висвітлення її спонукальних мотивів. Так, результати реструктуризації у визначеннях цього поняття висвітлюються як "підвищення ефективності використання виробничого потенціалу" [3], "фінансове оздоровлення, збільшення обсягів виробництва і збуту конкурентоспромож-

ної продукції, підвищення ефективності виробництва" [5], "поліпшення управління, підвищення ефективності й конкурентоспроможності виробництва і продукції" [9], "підвищення конкурентоспроможності з подальшим зростанням вартості бізнесу" [12], "реформування господарської діяльності та досягнення стратегічних цілей розвитку" [13] тощо.

Певну відмінність у підходах авторів до висвітлення перспективної спрямованості реструктуризації можна пояснити тим, що сподівані результати реструктуризаційних заходів є індивідуальними для кожного випадку проведення реструктуризації і вони значною мірою визначаються її обумовлюючими чинниками. Так, для прикладу, реструктуризація, що зумовлена незадовільними показниками фінансового стану підприємства, матиме на меті вихід підприємства з кризи, а сподіваним результатом реструктуризації, спричиненої змінами у кон'юктурі ринку, може бути підвищення частки ринку підприємства. Однак, в будь-якому випадку, позитивні тенденції на підприємстві приводять до підвищення рівня його конкурентоспроможності, покращення показників ефективності діяльності, що у підсумку спричиняє зростання ринкової вартості підприємства. Отже, підвищення ринкової вартості підприємства може бути використано як узагальнювальний показник очікуваних результатів реструктуризаційних заходів. Аналізуючи обумовлюючі чинники реструктуризації, зауважимо, що більшість авторів наголошують на виникненні потреби в реструктуризаційних заходах внаслідок змін у зовнішньому середовищі підприємства.

Дослідження практики здійснення реструктуризаційних заходів свідчить про те, що дійсно переважна більшість випадків реструктуризації підприємств зумовлена змінами факторів зовнішнього середовища функціонування підприємства. Однак непоодинокими є випадки, коли необхідність проведення заходів реструктуризації зумовлюється змінами у внутрішньому середовищі підприємства, до яких належать цілі, структура, завдання, технологія, працівники, ресурси. Так, обумовлюючим чинником реструктуризаційних заходів може бути загострення конфліктних ситуацій між працівниками підприємства, вихід одного із учасників товариства тощо. З огляду на це, як обумовлюючий чинник реструктуризації доцільно розглядати зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищах функціонування підприємства.

Отже, підсумовуючи проведений аналіз сутності поняття реструктуризації, можна зробити висновок про те, що реструктуризація є:

- за змістом: процесом структурних перетворень на підприємстві шляхом здійснення заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного, фінансового та правового характеру;
- за перспективною спрямованістю: засобом покращення показників діяльності підприємства, що призводить до зростання його ринкової вартості;
- за обумовлюючими чинниками: способом адаптації діяльності підприємства до змін зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування.

З урахуванням зазначеного, сутність поняття реструктуризації підприємства рекомендуємо розкривати так: реструктуризація – це процес структурних перетворень на підприємстві шляхом здійснення заходів органі-

заційно-економічного, техніко-технологічного, фінансового та правового характеру, що обумовлений змінами факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування підприємства і спрямований на покращення показників його діяльності та, як наслідок, зростання ринкової вартості. Поруч із терміном "реструктуризація", у науковій літературі та на практиці набуло поширення застосування поняття "реорганізація". Варто наголосити на тому, що підходи науковців до розкриття змісту цього поняття значно менше суперечать один одному, ніж у випадку тлумачень реструктуризації. Однозначним є висновок більшості авторів [1; 15-18], що реорганізація є одним із видів реструктуризаційних заходів.

Узагальнюючи підходи перерахованих авторів, можна зробити висновок, що реорганізація (інша назва – корпоративна реструктуризація) передбачає зміни організаційно-правової форми підприємства, зміни у складі власників, у складі структурних підрозділів підприємства і може проводитися у формі укрупнення (злиття, поглинання, приєднання); подібнення (поділ, виділення); перетворення (без зміни розмірів підприємства). Більшою суперечністю щодо розкриття сутності характеризується поняття "трансформація" підприємств.

У роботі С. Сковчиляс [2] трансформацію розглянуто як результат еволюції реструктуризації, як її "вищий прояв". Автор наголошує, що на першому етапі еволюції реструктуризація мала антикризовий характер, після чого настала епоха ринкової реструктуризації, яку змінили перетворення інноваційного характеру, які і отримали назву "трансформації". Такий підхід до тлумачення сутності трансформації підприємств має дещо суперечливий характер. Адже сьогодні термін "реструктуризація" не втрачає актуальності і широко застосовується в теорії і на практиці разом з поняттям "трансформація" незалежно від інноваційної складової організаційних змін на підприємстві.

Для формулювання висновків щодо місця поняття "трансформація" в системі категорій, що характеризують зміни на підприємстві, звернемося до семантики терміна. У перекладі з латини *transformatio* означає "перетворення". Отже, трансформацію підприємства треба розглядати як процес перетворень на підприємстві різного характеру. Беручи до уваги раніше подане трактування реструктуризації, можна стверджувати, що поняття "трансформація" є ширшим за змістом і поруч із реструктуризацією включає напрямки перетворень, які не передбачають структурної перебудови підприємства. З огляду на сказане, слушним є підхід Л. Марчук, згідно з яким реструктуризація підприємства є одним із напрямків його трансформації, яка своєю чергою, є "процесом, що включає всі етапи організаційно-економічних змін та перетворень підприємства від поточного стану до бажаного" [19].

Ще одним терміном, який тісно пов'язаний з реструктуризацією підприємства, є "реінжиніринг". Зазначимо, що у літературі є щонайменше три підходи до встановлення співвідношення цих двох понять, а саме: ототожнення реінжинірингу з реструктуризацією; розгляд реінжинірингу як одного

із методів проведення реструктуризації підприємства; розгляд реінжинірингу як окремої форми здійснення перетворень на підприємстві, яка в разі виконання певних умов може мати реструктуризаційний характер.

З метою встановлення доречності кожного з вказаних підходів, проаналізуємо сутність реінжинірингу, виходячи із трактувань цього терміна науковцями, які впровадили його в економічну теорію, а також враховуючи його словникове значення. Так, американські науковці М. Хаммер та Дж. Чампі у 1993 р. дали визначення реінжинірингу бізнес-процесів як "фундаментальному переосмисленню і радикальному перепроєктуванню бізнес-процесів для досягнення істотних покращень в основних показниках діяльності підприємства" [20]. При цьому автори наголошували на тому, що мова йде про впровадження принципово нових рішень на основі використання останніх досягнень інформаційних технологій.

Робсон М. та Ф. Уллах у 1997 р. уточнили, що ключовою характеристикою, яка вирізняє реінжиніринг з-поміж інших технологій здійснення перетворень на підприємствах, є створення цілковито нових дійових процесів без урахування використовуваних раніше [21]. Мала гірнича енциклопедія під ред. В. Білецького, визначає реінжиніринг, як "комплексну процедуру, яка передбачає розробку нових ділових процесів у фірмі або підприємстві шляхом радикального перепроєктування (реінжинірингу) існуючих процесів, зазвичай на основі інтенсивного використання у нових процесах електронних систем, зміни умов ведення бізнесу, що своєю чергою дає можливість отримання додаткових конкурентних переваг" [22]. Узагальнюючи зазначене, можна зробити такі висновки щодо співвідношення понять реструктуризація та реінжиніринг:

- реінжиніринг передбачає застосування інноваційних технологічних рішень в процесі перетворень і потребує створення новітніх ефективних бізнес-процесів, яких раніше не було на підприємстві. Реструктуризація, своєю чергою, особливо антикризового характеру, окрім описаних змін, може включати і традиційні заходи перетворень без обов'язкового застосування новітніх інформаційних технологій, а також передбачати удосконалення вже існуючих процесів та функцій на підприємстві без відмови від них на користь нових підходів. Отже, поняття реструктуризації виходить за межі категорії реінжинірингу, а тому ототожнення цих понять є недоцільним;
- реінжиніринг, на відміну від реструктуризації, не обмежується структурними перетвореннями на підприємстві і може передбачати проведення ширшого спектра трансформаційних змін. Отже, розгляд реінжинірингу виключно як форми реструктуризації також не вбачаємо доцільним.

Проведений аналіз сутнісної характеристики терміна "реінжиніринг", дає змогу стверджувати, що він є окремою економічною категорією, включається до трансформаційних процесів і перетинається з поняттям реструктуризації у випадку проведення структурних змін інноваційного характеру. Проведений розгляд сутності понять "реструктуризація", "реорганізація", "трансформація" та "реінжиніринг" дав змогу встановити взаємозв'язок між ними, що наочно відображено на рис.

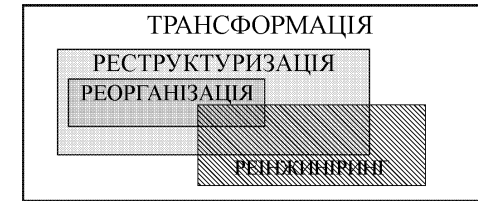

Рис. Схема взаємозв'язку понять "трансформація", "реструктуризація", "реорганізація" та "реінжиніринг"

Висновки. Побудована схема взаємозалежності понять демонструє, що для окремих варіантів перетворень на підприємстві деякі з аналізованих категорій мають тотожний характер, але, загалом, кожне з них має своє змістове навантаження і не може бути рівноцінно замінено іншим.

Література:

1. Височин І.В. Реструктуризація підприємства як економічна категорія / І.В. Височин // Наукові праці ДонНТУ. – Сер.: Економічна. – 2004. – Вип. 75. – С. 160-165.
2. Скоцилас С. Реструктуризація підприємств в умовах трансформації економіки / Світлана Скоцилас // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 4. – С. 300-303.
3. Москаленко В.П. Реструктуризація підприємств – основа удосконалення використання їх виробничого потенціала / В.П. Москаленко, О.В. Шипунова // Вісник Української академії банківської справи : зб. наук. праць. – 2000. – № 1(8). – С. 61-64.
4. Лукьянихин В.А. Методические подходы к реструктуризации предприятий / В.А. Лукьянихин, Л.Н. Таранюк // Механізм регулювання економіки, економіки природокористування, економіки підприємства та організації виробництва. – 2002. – № 1-2. – С. 201-206.
5. Зуєва Л.С. Економічний механізм реструктуризації підприємств / Л.С. Зуєва, Е.І. Архипчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 10. – С. 3-8.
6. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.99 р., № 784-XIV.
7. Королькова Е.М. Реструктуризація підприємств : учебн. посіб. / Е.М. Королькова. – Тамбов : Изд-во Тамб. ГТУ, 2007. – 80 с.
8. Методические рекомендации по реструктуризации предприятий. – Саранск : Изд-во Мордовского университета, 2001. – 43 с.
9. Мазур И.И. Реструктуризация предприятий и компаний : учебн. посіб. [для студ. ВУЗов] / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро. – М. : Изд-во "Экономика", ЗАО, 2001. – 534 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : Вид-во "Перун", 2005. – 1230 с.
11. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я / Р. Кох. – СПб. : Изд-во "Питер", 1999. – 496 с.
12. Крисько Ж.Л. Сутність та види реструктуризації підприємств / Ж.Л. Крисько // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Сер.: Економіка. – Ужгород : Вид-во УНУ. – 2009. – Спецвипуск 28. – Ч. II. – С. 71-76.
13. Білік М. Сутність та класифікація реструктуризації державних підприємств / Марія Білік // Економіст : наук. журнал. – 2000. – № 1. – С. 96-99.
14. Крисько Ж.Л. Адаптація підприємства до зовнішнього середовища через механізм реструктуризації / Жанна Крисько // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 38-42.
15. Аистова М.Д. Реструктуризація підприємств: вопросы управления. Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразования / М.Д. Аистова. – М. : Изд-во "Альпина Паблишер", 2002. – 287 с.
16. Карпунь І.Н. Санация підприємств : підручник / І.Н. Карпунь. – Львів : Вид-во "Магнолія 2006", 2008. – 448 с.
17. Одинцов М. Реструктуризація – путь повышения конкурентоспособности производства / М. Одинцов, Л. Ежкин // Економіст. – 2000. – № 10. – С. 58-65.
18. Горлачук В.В. Економіка підприємства : навч. посібн. / В.В. Горлачук, І.Г. Яненко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.

19. Марчук Л.В. Економічне оцінювання та регулювання процесів трансформацій підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л.В. Марчук. – Львів, 2005. – 21 с.

20. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации: манифест революции в бизнесе / М. Хаммер, Дж. Чампи. – СПб. : Изд-во СПб. университета, 1997. – 332 с.

21. Робсон М. Практическое руководство по реинжинирингу бизнес-процессов : пер. с англ. под ред. Н.Д. Эриашвили / М. Робсон, Ф. Уллах. – М. : Изд-во "Аудит", ЮНИТИ, 1997. – 224 с.

22. Мала гірнича енциклопедія. – В 3-х т. / за ред. В.С. Білецького. – Донецьк : Вид-во "Донбас", 2004. – 542 с.

Смиковчук Т.В. Суцність реструктуризації підприємств

Проанализированы подходы ученых к раскрытию сущности процесса реструктуризации предприятий. Предложено авторское толкование категории реструктуризации. Сделаны выводы относительно взаимосвязи понятий "реструктуризация", "реорганизация", "трансформация" и "реинжиниринг".

Ключевые слова: реструктуризация, реорганизация, трансформация, реинжиниринг.

Smykovchuk T.V. Essence of enterprises restructuring

Going of scientists is analysed near opening of essence of process of restructuring of enterprises. Own interpretation of category of restructuring is offered. Drawn conclusion in relation to intercommunication of concepts "restructuring", "reorganization", "transformation" and "reengineering".

Keywords: restructuring, reorganization, transformation, reengineering.

УДК 332.3

Здобувач С.А. Сохнич¹ – Південнослов'янський інститут Київського Славистичного університету, м. Миколаїв

ПИТАННЯ АВТЕНТИФІКАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В МОДЕЛЯХ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

На сучасному етапі реформування земельних відносин головна проблема полягає не в забезпеченості галузі земельними ресурсами, а в їх ефективному використанні. Висвітлено питання невизначеності розповсюдження прав власності на підземну і надземну територію в умовах нестабільності нормативно-правової бази. На основі реалізації концепції невизначеності показано можливість розроблення нормативних документів для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: інформаційні технології, управління земельними ресурсами.

Постановка проблеми. Зміни екологічного укладу в навколишньому природному середовищі в умовах науково-технічного прогресу та індустріального розвитку сучасного суспільства викликали до життя нові напрямки поглибленого дослідження об'єктивно діючих у ньому закономірностей. З цієї позиції виникає необхідність по-іншому вирішувати проблеми взаємодії суспільства та природи [1-9]. Розвиток методологічних засад пізнання реальної дійсності забезпечив подальше удосконалення методів вивчення природи і суспільної свідомості, активізував розроблення загальнонаукових аспектів методології.

Метою земельної реформи є створення в Україні ефективної системи землекористування. Економічні і фінансові аспекти земельних відносин в Ук-

¹ Наук. керівник: проф. В.В. Горлачук, д-р екон. наук – Південнослов'янського інституту Київського Славистичного університету, м. Миколаїв

раїні визначаються перспективою становлення ринку землі, взаємозв'язком між платністю землеволодіння і землекористування та землі як об'єкта товарного обігу, в умовах нестабільності нормативно правової бази. Проведений аналіз свідчить, що поняття: земельна ділянка, право на заставу, право власності на землю, сервітут чітко не визначені. Наприклад, під час визначення меж права власності на земельну ділянку встановлено, що воно розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд, що більш відповідає праву власності на будівлю. Отже, досі залишається невизначеним поширення прав власності на підземний і надземний простір. Також не надано чіткого означення поняття обтяження прав на землю [6]. Існує невизначеність щодо ролі місцевого самоврядування в питанні планування і розвитку територій. Раніш земельні населені пункти були виділені в окрему категорію, що давало змогу уникнути виникнення низки проблем в процесі планування розвитку територій, які виникають у зв'язку з відмінностями термінології і методів планування містобудівних та землевпорядних структур. Наприклад, сельбищна територія населених пунктів включає житлову забудову, громадські центри, промислові підприємства, території транспорту, зелені насадження загального користування тощо. Виробничі території містять промислові підприємства, громадські установи, об'єкти комунально-складського призначення, споруди зовнішнього транспорту. Отже, якщо контроль за використанням міських територій землевпорядними структурами ведеться за встановленими категоріями земель, то важко встановити їх належність до сельбищної або виробничої зони [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Органами системи Державного комітету України із земельних ресурсів проводиться оцінювання екологічного стану земель, який включає кілька обов'язкових етапів:

- збирання інформації про стан земель за спеціальним переліком показників;
- створення банку даних;
- порівняння фактичних параметрів з нормативними;
- розроблення заходів реагування, адекватних екологічному стану земель з визначенням площ;
- аналіз і оброблення інформації.

Показники, якими користуються в своїх дослідженнях організації, використовують для моніторингу земельних ресурсів. Моніторинг земель відрізняється від даних земельного кадастру інформаційним забезпеченням управління земельними ресурсами. Технічне забезпечення моніторингу земель здійснюється автоматизованою інформаційною системою даних про земельний фонд. Системи моніторингу земель здійснюються з використанням відповідних способів одержання інформації і їх оброблення: дистанційного зондування (космічне знімання і спостереження); наземне знімання і спостереження; використання фондових даних. Дистанційне зондування – це сукупність методів дослідження будови поверхні Землі, що виконується візуально за допомогою фотографій та інших вимірних параметрів електромагнітного гравітаційного поля Землі. На сьогодні найбільший обсяг інформації отримують фотограмметричним методом з подальшим обробленням фотозображення з метою визначення властивостей об'єкта (місцевості). Вимірювання світ-